

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Легези Юлії Олександрівни
на дисертацію Тімуш Діани Ігорівни
«Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді»,
подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності 081 «Право»**

Актуальність теми дисертації та зв'язок її з науковими програмами, планами, темами. Успішне впровадження в національній державотворчій практиці результатів судової реформи визначальним чином залежить від оптимізації реалізації концептуальної моделі статусу в умовах сучасних реалій та напрямів підвищення рівня її правової ефективності. Суд є унікальною формою здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування. Попри надзвичайно важливе значення досягнення високого рівня ефективності діяльності судів для розвитку українського суспільства та держави відповідно до загальновизнаних демократичних стандартів забезпечення прав і свобод людини, успішність триваючої судової реформи в Україні викликає певні сумніви, що підтверджується невирішеністю ряду проблем їх функціонування. Зокрема, необхідним є удосконалення норм чинного законодавства України щодо вирішення питань визначення змісту категорії недоторканності судді, суддівського імунітету; встановлення механізмів розуміння процесуальної дискреції та судового контролю; подолання проявів зловживання процесуальними правами, що своїм негативним результатом має «затягування» у розгляді та вирішенні публічно-правових спорів; забезпечення досконалості інформаційно-комунікативних зв'язків учасників судового провадження; запровадження ефективних процедур досудового врегулювання правових спорів.

З врахуванням вище зазначеного особливої актуальності та гостроти набуває питання адміністративно-правових засад забезпечення недоторканості судді, пошуку оптимальних напрямів впровадження європейських та міжнародних стандартів захисту прав судді, що визначає теоретичну та практичну затребуваність здійсненого Д.І. Тімуш дослідження.

Проведене дослідження Д.І. Тімуш носить комплексний характер, присвячене визначенню адміністративно-правових засад забезпечення недоторканості судді в умовах імплементації європейських стандартів здійснення правосуддя, при цьому вироблені авторські пропозиції, рекомендації, підходи, що свідчить про врахування здобувачкою не лише юрисдикційних, але і організаційних, технічних, інформаційних напрямів концепції реформування моделі судової системи України.

Важливість обраної теми дослідження зумовлена необхідністю визначення концептуальної моделі оптимізації статусу судді в умовах імплементації європейських стандартів здійснення правосуддя в Україні, її складових, встановлення шляхів подолання існуючих проблем розгляду та вирішення публічно-правових та приватно-правових спорів, як-то зловживання процесуальними правами, затягування судового розгляду, низька ефективність процесів виконання судових рішень та ін.. Вище зазначене свідчить про потребу глибокого і всебічного наукового дослідження даного кола питань.

З огляду на зазначене, актуальність теми та потреба в її комплексному дослідженні, необхідність наукового пошуку, спрямованого на визначення адміністративно-правових засад забезпечення недоторканості судді на основі комплексного аналізу положень чинного законодавства, правової доктрини та судової практики, а також вироблення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства, є обґрунтованими та не викликають сумнівів, що й обумовило вибір теми, визначило мету та завдання дисертаційного дослідження Д.І. Тімуш.

Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 р.р., що затверджені 03.03.2016 р. загальними зборами Національної академії правових наук України. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри конституційного і адміністративного права Національного авіаційного університету «Забезпечення конституційних прав громадян в контексті конвенційних зобов'язань України» (на 2019–2022 рр.), теми: «Традиції і новації у сучасній українській державності та правовому житті» (державний реєстраційний номер 0106U004970).

Належний ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується якісним використанням низки загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, достатнім рівнем узагальнення теоретичних висновків і поглядів, викладених у вітчизняній та зарубіжній літературі, правових концепціях, ретельним опрацюванням відповідних джерел адміністративного права, належною апробацією результатів дослідження і їх оприлюдненням відповідно до встановлених вимог.

Аналіз положень дисертації засвідчує, що на всіх етапах дослідження використовувалися різні сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Основним методом дослідження став загальнонауковий діалектичний метод, який дав змогу визначити нормативно-правові засади пізнання сутності та правової природи недоторканності судді (розділ 1). Метод порівняльного правового аналізу застосовувався для аналізу досвіду здійснення правосуддя у зарубіжних країнах (підрозділ 3.1, 3.2). Методи системного та структурно-функціонального аналізу використано під час визначення місця адміністративних юрисдикційних гарантій у системі адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді (розділ 2). Методи класифікації та групування застосовано для визначення системи принципів судочинства в Україні та країнах Європейського Союзу тощо.

Мету дослідження автор вбачає в тому, щоб на підставі комплексного

характеристики наявних наукових та нормативних джерел розкриття адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді на основі комплексного аналізу положень чинного законодавства, правової доктрини та судової практики, а також вироблення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, що дозволяє досягти обраної мети та виконати поставлені задачі. Джерельну базу дослідження можна вважати цілком репрезентативною, в процесі виконання дисертаційної роботи автором опрацьовано достатню кількість наукових та нормативних джерел, всього 286 найменування. Нормативною базою даного дослідження стало чинне законодавство України з питань регулювання діяльності системи адміністративних судів, Конституція України, закони України, правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади тощо.

Емпіричним підґрунтям дослідження є матеріали застосування правових засобів забезпечення недоторканності судді, визначених у ч. 5 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та інших актах законодавства: тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку із притягненням його до кримінальної відповідальності, притягнення судді до дисциплінарної відповідальності у вигляді подання про звільнення його з посади, вжиття уповноваженими органами, насамперед ВРП та Радою суддів України заходів щодо забезпечення незалежності та недоторканності судді. Крім того, опрацьовано відповідні огляди судової практики адміністративних судів, звіти про діяльність та довідкові матеріали суб'єктів організації судової влади, насамперед ВРП та Ради суддів України.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань, самостійністю і цілісністю проведеного дослідження, що дозволило досягти

поставленої мети, виконати дослідницькі задачі і повністю розкрити тему дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень, присвячених формуванню адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді в умовах імплементації європейських стандартів судочинства та вдосконаленню положень чинного законодавства на цій підставі. У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано ряд нових наукових положень, висновків та пропозицій, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема, дисертантом *уперше обґрунтовано* поняття «адміністративної процедури гарантування недоторканності судді» як визначеного законодавством у сфері організації судової влади порядку розгляду і вирішення суб'єктами публічного адміністрування індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення недоторканності судді та реалізації його суб'єктивних прав, свобод, законних інтересів, який завершується виданням адміністративного акта; *удосконалено* положення, які характеризують зміст адміністративних юрисдикційних гарантій недоторканності судді, в основу яких покладено процедурний підхід та доведено тісний зв'язок зазначених гарантій із іншими юрисдикційними правовими засобами, що сприяють забезпеченню недоторканності судді; *дістали подальшого розвитку* розуміння змісту недоторканності судді як об'єкту адміністративно-правового забезпечення розкрито із врахуванням характеру адміністративно-правового регулювання та співвідношення принципів недоторканності й незалежності, імунітету судді, імплементації міжнародних стандартів судочинства.

На особливу увагу заслуговують такі результати дослідження щодо:

- адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді доцільно розглядати у динаміці (у процедурному аспекті реалізації адміністративно-правових засобів забезпечення недоторканності) та статичі

(система норм адміністративного права, якими урегульовано відповідні адміністративно-правові засоби) (розділ 1);

- розуміння системи інституційних адміністративно-правових гарантій недоторканності судді, які класифіковано за сферою функціонування доцільно на: гарантії всередині судової системи та гарантії поза її межами (розділ 2);

- авторських висновків про включення до поняття недоторканності судді особистої безпеки судді, окремих питань матеріального забезпечення судді не відповідає усталеним міжнародним положенням щодо імунітету судді як основи закріплення у законодавстві положень про його недоторканність. При цьому автор слушно зазначає, що забезпечення особистої безпеки судді та його належного матеріально-правового становища необхідно розглядати як заходи, спрямовані на досягнення аналогічної мети - забезпечення реальної незалежності судді при здійсненні правосуддя, а отже сприяють реалізації положень щодо недоторканності судді (розділ 3).

Окрім наведеного, у дисертації сформульовано й багато інших необхідних та корисних висновків, положень і пропозицій. Проведена автором науково-дослідна робота є результатом його власних напрацювань, вдалою спробою оптимізації діяльності адміністративного суду в сучасних умовах імплементації європейських засад судочинства в Україні.

Наукове та практичне значення роботи. Виконана Д.І. Тімуш наукова робота сприяє розв'язанню низки теоретичних і практичних питань, що мають важливе значення для розвитку адміністративного права та процесу, підвищення ефективності адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді в умовах імплементації європейських стандартів судочинства в Україні.

Теоретичні положення і практичні рекомендації, які знайшли своє відображення в дисертації, можуть в подальшому використовуватися в правотворчості – для удосконалення чинного законодавства для уточнення чинних та перспективних законодавчих актів, зокрема Законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду правосуддя» тощо, що сприятиме

вдосконаленню правового регулювання статусу судді в Україні, а також у правозастосовчій діяльності для підвищення ефективності практичного застосування заходів оптимізації діяльності судів в Україні в умовах імплементації європейських принципів здійснення судочинства; у науково-дослідній сфері – для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики, підготовки наукових статей, підручників та посібників з даної тематики; у навчальному процесі - при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право» та «Адміністративно-процесуальне право».

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Визнаючи загалом високий науково-теоретичний рівень роботи Д.І. Тімуш, її важливе практичне значення, слід зазначити, що як і будь-яке дослідження складної наукової проблеми дана дисертація містить і спірні, не зовсім обґрунтовані положення, які є підставою для висловлення певних зауважень, підґрунтям наукової дискусії, зокрема:

1. В межах розділу 1 автору необхідно було б визначити зміст та елементи реалізації правосуб'єктності судді шляхом встановлення особливостей здійснення кадрових призначень, дослідження як заохочувальних, так і дисциплінарних проваджень, проведення конкурсного добору на посаду судді. Вбачається, що визначення недоторканності судді має здійснюватися як розуміння характерної особливості реалізації його правосуб'єктності;

2. В роботі досліджується принцип недоторканості судді. При цьому вважаємо, що авторці було б доречно встановити принципу незалежності судової влади із іншими принципами із принципом недоторканості, а також проаналізувати вплив результатів реалізації принципу незалежності судової влади на реальне забезпечення прав і свобод громадян, як одну із основних ознак правової держави. Не менш важливим є дослідження співвідношення принципів незалежності судової влади та взаємної відповідальності особи і держави. Правова держава є складною теоретичною конструкцією, ознаки та

принципи якої є взаємозалежними та взаємопов'язаними, і повинні розглядатися лише у комплексній єдності та взаємозв'язку;

3. Побудова підрозділу 2.2 «Адміністративні процедури гарантування недоторканності судді» автором базується на висвітленні змісту здійснених наукових досліджень із питання регулювання адміністративно-процедурних відносин з подальшим переходом до обґрунтування авторського підходу до встановлення критеріїв класифікації адміністративних процедур недоторканності судді. При цьому Діана Ігорівна визначає, що адміністративні процедури є складовою системи правових процедур, але розуміння останніх дисертанткою не наводиться;

4. Вбачається, що розкриття складових систем адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді більш доцільно було зробити через здійснення об'єктово-суб'єктної характеристики таких відносин, де приділити окрему дослідницьку увагу питанням встановлення змісту правового статусу органів суддівського самоврядування зокрема.

Висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, багато в чому мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Д.І. Тімуш, а здійснений автором творчий пошук заслуговує на підтримку.

Розглядувана дисертація містить раніше не досліджувані наукові положення та отримані особисто автором нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності має важливе науково-прикладне значення.

Дисертацію оформлено відповідно до встановлених вимог. У дисертації дотримано вимоги академічної доброчесності.

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертація «Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді» є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки адміністративного права та процесу. Враховуючи досягнення авторкою мети та задач дослідження, в яких отримані нові науково

обґрунтовані результати, впровадження яких сприятиме забезпеченню ефективності реалізації принципів недоторканності судді в Україні, і є наявними всі підстави відмітити, що дисертація Д.І. Тімуш відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – Тімуш Діана Ігорівна заслуговує на присудження їй за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»**

Ю.О. Легеза

**Підпис Ю.О. Легези засвідчую:
Вчений секретар Вченої ради
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»**

Т.М. Калюжна